

YURIDIK FANLAR AXBOROTNOMASI

ВЕСТНИК ЮРИДИЧЕСКИХ НАУК

REVIEW OF LAW SCIENCES

huquqiy ilmiy-amaliy jurnal

правовой научно-практический журнал

legal scientific-practical journal

2025-yil 4-son

VOLUME 9 / ISSUE 4 / 2025

DOI: 10.51788/TSUL.ROLS.2025.9.4

ISSN 2181-919X

E-ISSN 2181-1148

DOI: 10.51788/TSUL.ROLS

Crossref
Content
Registration

MUASSIS: TOSHKENT DAVLAT YURIDIK UNIVERSITETI

“Yuridik fanlar axborotnomasi – Вестник юридических наук – Review of law sciences” huquqiy ilmiy-amaliy jurnali O‘zbekiston matbuot va axborot agentligi tomonidan 2020-yil 22-dekabrda 0931-sonli guvohnoma bilan davlat ro‘yxatidan o‘tkazilgan.

Jurnal O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta’lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi jurnallari ro‘yxatiga kiritilgan.

Mualliflik huquqlari Toshkent davlat yuridik universitetiga tegishli. Barcha huquqlar himoyalangan. Jurnal materiallaridan foydalanish, tarqatish va ko‘paytirish muassis ruxsati bilan amalga oshiriladi.

Sotuvda kelishilgan narxda.

Nashr bo‘yicha mas‘ul:

O. Choriyev

Muharrirlar:

Y. Yarmolik, Y. Mahmudov,
E. Mustafayev, K. Abduvaliyeva,
F. Muhammadiyeva, M. Sharifova,
Sh. Beknazarova, E. Sharipov

Musahhih:

M. Tursunov

Texnik muharrir:

U. Sapayev

Dizayner:

D. Rajapov

Tahririyat manzili:

100047. Toshkent shahar,
Sayilgoh ko‘chasi, 35.
Tel.: (0371) 233-66-36 (1169)

Veb-sayt: review.tsul.uz

E-mail: reviewjournal@tsul.uz

Obuna indeksi: 1385.

Nashriyot litsenziyasi

№ 174625, 29.11.2023-y.

Jurnal 2025-yil 24-dekabrda
bosmaxonaga topshirildi.
Qog‘oz bichimi: A4.
Shartli bosma tabog‘i: 19,7
Adadi: 100. Buyurtma: № 210.

Bosmaxona litsenziyasi

29.11.2023 № 174626

TDYU bosmaxonasida chop etildi.
Bosmaxona manzili:
100047. Toshkent shahri,
Sayilgoh ko‘chasi, 37.

© Toshkent davlat yuridik universiteti

TAHRIR HAY’ATI

BOSH MUHARRIR

B. Xodjayev – Toshkent davlat yuridik universiteti rektori, yuridik fanlar doktori, professor

BOSH MUHARRIR O‘RINBOSARI

Z. Esanova – Toshkent davlat yuridik universiteti ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo‘yicha prorektor, yuridik fanlar doktori, professor

MAS’UL MUHARRIR

O. Choriyev – Toshkent davlat yuridik universiteti Tahririy-nashriyot bo‘limi boshlig‘i

TAHRIR HAY’ATI A’ZOLARI

Y. Kanyazov – Adliya vazirligi huzuridagi Yuridik kadrlarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti direktori, yuridik fanlar nomzodi

J. Tashkulov – Fanlar akademiyasi Davlat va huquq instituti bo‘lim boshlig‘i, yuridik fanlar doktori, professor

U. To‘xtasheva – Korrupsiyaga qarshi kurashish agentligi direktori o‘rinbosari, yuridik fanlar doktori, professor

M. Yasan – Balikesir universiteti Huquq fakulteti professori (Turkiya)

S. Ma‘mun – Islam Negeri universiteti o‘qituvchisi (Indoneziya)

Sh. Asadov – O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat siyosati va boshqaruvi akademiyasi Davlat tuzilishi va boshqaruvining huquqiy asoslari kafedrasini professori, yuridik fanlar doktori

I. Ergashev – Toshkent davlat yuridik universiteti Ta’lim sifatini nazorat qilish bo‘limi boshlig‘i, yuridik fanlar doktori, professor

J. Nematov – Toshkent davlat yuridik universiteti Ma’muriy va moliya huquqi kafedrasini professori, yuridik fanlar doktori

M. Aminjonova – O‘zbekiston Respublikasi Huquqni muhofaza qilish akademiyasi Qonunchilik ijrosi ustidan nazoratni tashkil etish kafedrasini dotsenti, yuridik fanlar doktori

M. Rahimov – Toshkent davlat yuridik universiteti Mehnat huquqi kafedrasini dotsenti, yuridik fanlar bo‘yicha falsafa doktori

I. Djurayev – Toshkent davlat yuridik universiteti Sud, huquqni muhofaza qiluvchi organlar va advokatura kafedrasini mudiri, yuridik fanlar doktori, professor

O. Narzullayev – Toshkent davlat yuridik universiteti Ekologiya huquqi kafedrasini professori, yuridik fanlar doktori

F. Maxmudov – Adliya vazirligi huzuridagi Yuridik kadrlarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti direktori o‘rinbosari, yuridik fanlar doktori, dotsent

M. Qodirova – Toshkent davlat yuridik universiteti Jinoyat-protsessual huquqi kafedrasini dotsenti, yuridik fanlar doktori

I. Yakubova – Toshkent davlat yuridik universiteti Intellektual mulk huquqi kafedrasini dotsenti, yuridik fanlar doktori

A. Muxamedjanov – Toshkent davlat yuridik universiteti Xalqaro huquq va inson huquqlari kafedrasini professori, yuridik fanlar doktori

N. Niyazova – Toshkent davlat yuridik universiteti O‘zbek tili va adabiyoti kafedrasini professori v.b., pedagogika fanlari nomzodi

**УЧРЕДИТЕЛЬ: ТАШКЕНТСКИЙ
ГОСУДАРСТВЕННЫЙ ЮРИДИЧЕСКИЙ
УНИВЕРСИТЕТ**

Правовой научно-практический журнал «Вестник юридических наук – Yuridik fanlar axborotnomasi – Review of Law Sciences» зарегистрирован Агентством печати и информации Узбекистана 22 декабря 2020 года с удостоверением № 0931.

Журнал включён в перечень журналов Высшей аттестационной комиссии при Министерстве высшего образования, науки и инноваций Республики Узбекистан.

Авторские права принадлежат Ташкентскому государственному юридическому университету. Все права защищены. Использование, распространение и воспроизведение материалов журнала осуществляется с разрешения учредителя.

Реализуется по договорной цене.

Ответственный за выпуск:
О. Чориев

Редакторы:

Е. Ярмолик, Й. Махмудов,
Э. Мустафаев, К. Абдувалиева,
Ф. Мухаммадиева, М. Шарифова,
Ш. Бекназарова, Э. Шарипов

Корректор:

М. Турсунов

Технический редактор:

У. Сапаев

Дизайнер:

Д. Ражапов

Адрес редакции:

100047. Город Ташкент,
улица Сайилгох, 35.
Тел.: (0371) 233-66-36 (1169)

Веб-сайт: review.tsul.uz

E-mail: reviewjournal@tsul.uz

Подписной индекс: 1385.

Издательская лицензия

от 29.11.2023 № 174625.

Журнал передан в типографию
24.12.2025.

Формат бумаги: А4.

Усл. п. л. 19,7. Тираж: 100 экз.

Номер заказа: 210.

Лицензия типографии

от 29.11.2023 № 174626.

Отпечатано в типографии

Ташкентского государственного
юридического университета.

100047, г. Ташкент, ул. Сайилгох, дом 37.

© Ташкентский государственный
юридический университет

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ

ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР

Б. Ходжаев – ректор Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук, профессор

ЗАМЕСТИТЕЛЬ ГЛАВНОГО РЕДАКТОРА

З. Эсанова – проректор Ташкентского государственного юридического университета по научной работе и инновациям, доктор юридических наук, профессор

ОТВЕТСТВЕННЫЙ РЕДАКТОР

О. Чориев – начальник редакционно-издательского отдела Ташкентского государственного юридического университета

ЧЛЕНЫ РЕДКОЛЛЕГИИ

Е. Канъязов – директор Института переподготовки и повышения квалификации юридических кадров при Министерстве юстиции, кандидат юридических наук

Ж. Ташкулов – заведующий отделом Института государства и права Академии наук, доктор юридических наук, профессор

У. Тухташева – заместитель директора Агентства по противодействию коррупции Республики Узбекистан, доктор юридических наук, профессор

М. Ясан – профессор юридического факультета Университета Балыкесир (Турция)

С. Маъмун – преподаватель Исламского государственного университета (Индонезия)

Ш. Асадов – профессор кафедры правовых основ государственного устройства и управления Академии государственной политики и управления при Президенте Республики Узбекистан, доктор юридических наук

И. Эргашев – начальник отдела контроля качества образования Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук, профессор

Ж. Нематов – профессор кафедры административного и финансового права Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук

М. Аминжонов – доцент кафедры организации контроля за исполнением законодательства Правоохранительной академии Республики Узбекистан, доктор юридических наук

М. Рахимов – доцент кафедры трудового права Ташкентского государственного юридического университета, доктор философии по юридическим наукам

И. Джураев – заведующий кафедрой суда, правоохранительных органов и адвокатуры Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук, профессор

О. Нарзуллаев – профессор кафедры экологического права Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук

Ф. Махмудов – заместитель директора Института переподготовки и повышения квалификации юридических кадров при Министерстве юстиции, доктор юридических наук, доцент

М. Кодирова – доцент кафедры уголовно-процессуального права Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук

И. Якубова – доцент кафедры права интеллектуальной собственности Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук

А. Мухамеджанов – профессор кафедры международного права и прав человека Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук

Н. Ниязова – и. о. профессора кафедры узбекского языка и литературы Ташкентского государственного юридического университета, кандидат педагогических наук

**FOUNDER: TASHKENT STATE
UNIVERSITY OF LAW**

“Yuridik fanlar axborotnomasi – Вестник юридических наук – Review of law sciences” legal scientific-practical journal was registered by Press and Information Agency of Uzbekistan on December 22, 2020, with certificate number 0931.

The journal is included in the list of journals of the Supreme Attestation Commission under the Ministry of Higher Education, Science and Innovations of the Republic of Uzbekistan. Copyright belongs to Tashkent State University of Law. All rights reserved. Use, distribution and reproduction of materials of the journal are carried out with the permission of the founder.

Agreed-upon price.

Publication Officer:

O. Choriev

Editors:

Y. Yarmolik, Y. Makhmudov,
E. Mustafaev, K. Abduvalieva,
F. Mukhammadieva, M. Sharifova,
Sh. Beknazarova, E. Sharipov

Proofreader:

M. Tursunov

Technical editor:

U. Sapaev

Designer:

D. Rajapov

Publishing department address:

100047. Tashkent city,
Sayilgoh street, 35.
Phone: (0371) 233-66-36 (1169)

Website: review.tsul.uz

E-mail: reviewjournal@tsul.uz

Subscription index: 1385.

Publishing license

№ 174625, 29.11.2023.

The journal is submitted to the Printing house on 24.12.2025.

Paper size: A4.

Cond.p.f: 19,7.

Units: 100. Order: № 210.

Printing house license

№ 174626, 29.11.2023.

Published in the Printing house of
Tashkent State University of Law.
100047. Tashkent city, Sayilgoh street, 37.

© Tashkent State University of Law

EDITORIAL BOARD
EDITOR-IN-CHIEF

B. Xodjaev – Rector of Tashkent State University of Law, Doctor of Law, Professor

DEPUTY EDITOR

Z. Esanova – Deputy Rector for Scientific Affairs and and Innovations of Tashkent State University of Law, Doctor of Law, Professor

EXECUTIVE EDITOR

O. Choriev – Head of the Publishing Department of Tashkent State University of Law

MEMBERS OF EDITORIAL BOARD

Y. Kanyazov – Director of the Institute for Retraining and Advanced Training of Legal Personnel under the Ministry of Justice, Candidate of Legal Sciences

J. Tashkulov – Head of the Department of the Institute of State and Law of the Academy of Sciences, Doctor of Law, Professor

U. Tuxtasheva – Deputy Director of the Anti-Corruption Agency, Doctor of Law, Professor

M. Yasan – Professor of the Faculty of Law, Balikesir University (Turkey)

S. Ma'mun – Lecturer at Universitas Islam Negeri (Indonesia)

Sh. Asadov – Professor of the Department of Legal Foundations of State Structure and Administration of the Academy of Public Policy and Administration under the President of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Law

I. Ergashev – Head of the Department of Education Quality Control of Tashkent State University of Law, Doctor of Law, Professor

J. Nematov – Professor of the Department of Administrative and Financial Law of Tashkent State University of Law, Doctor of Law

M. Aminjonova – Associate Professor of the Department of Organization of Control over the Execution of Legislation of the Law Enforcement Academy of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Law

M. Rahimov – Associate Professor of the Department of Labor Law of Tashkent State University of Law, Doctor of Philosophy (PhD) in Law

I. Djuraev – Head of the Department of Court, Law Enforcement Agencies and Advocacy of Tashkent State University of Law, Doctor of Law, Professor

O. Narzullaev – Professor of the Department of Environmental Law of Tashkent State University of Law, Doctor of Law

F. Makhmudov – Deputy Director of the Institute for Retraining and Advanced Training of Legal Personnel under the Ministry of Justice, Doctor of Law, Associate Professor

M. Qodirova – Associate Professor of the Department of Criminal Procedure Law of Tashkent State University of Law, Doctor of Law

I. Yakubova – Associate Professor of the Department of Intellectual Property Law of Tashkent State University of Law, Doctor of Law

A. Mukhamedjanov – Professor of the Department of International Law and Human Rights of Tashkent State University of Law, Doctor of Law

N. Niyazova – Acting Professor of the Department of Uzbek Language and Literature of Tashkent State University of Law, Candidate of Pedagogical Sciences

MUNDARIJA

12.00.01 – DAVLAT VA HUQUQ NAZARIYASI VA TARIXI. HUQUQIY TA'LIMOTLAR TARIXI

11 HAYITOV SHERZOD RAXMATULLAYEVICH

Eksperimental huquqiy rejimlarni loyihalashtirish: nazariy-huquqiy tahlil

12.00.03 – FUQAROLIK HUQUQI. TADBIRKORLIK HUQUQI. OILA HUQUQI.
XALQARO XUSUSIY HUQUQ

19 MASKAYEVA NATALYA GENNADYEVNA

Polsha Respublikasining "Insofsiz raqobatga qarshi kurashish to'g'risida"gi qonunida tegishli mazmun va belgilangan shakldagi xabarnoma taqdim etish talabi

35 ESHONQULOV JAVOXIR FAZLIDDINOVICH

Raqamli bozorda iqtisodiy konsentratsiya tushunchasi va uni huquqiy aniqlash muammolari

53 ALLAKULIYEV MIRJALOL DAVRONBEKOVICH

Raqamli platformalar operatorlarining foydalanuvchi kontenti uchun delikt javobgarligi

12.00.06 – TABIIY RESURSLAR HUQUQI. AGRAR HUQUQ. EKOLOGIK HUQUQ

69 OTAMIRZAYEV OYBEK MURODULLO O'G'LI

Yerosti suvlari bilan bog'liq qonunchilikni takomillashtirish masalalari

77 RAXMATOVA DILAFRUZ IXTIYOR QIZI, SAYFULLAYEV FERUZ BOTIR O'G'LI

Elektron chiqindilarning huquqiy tushunchasi

12.00.08 – JINOYAT HUQUQI. JINOYAT-IJROIYA HUQUQI

90 KARAKETOVA DILNOZA YULDASHEVNA

Jinoyat subyektining jins bilan bog'liq fakultativ belgilari

99 NURMANOV XOLBEK RAHMATILLA O'G'LI

Jinoyat subyekti sifatida sun'iy intellekt javobgarligi masalasi

12.00.09 – JINOYAT PROTSESSI. KRIMINALISTIKA, TEZKOR-QIDIRUV HUQUQ VA SUD
EKSPERTIZASI

108 DJURABAYEV RUSTAM TURABBAYEVICH

Jamoat xavfsizligini ta'minlashda qidirilayotgan jinoyatchilarni ushlab tashning taktik xususiyatlari

12.00.10 – XALQARO HUQUQ

119 INOYATOV NODIRBEK XAYITBOY O'G'LI

Sun'iy intellektning huquqiy maqomi masalasiga qiyosiy yondashuv: Yevropa Ittifoqi va O'zbekiston tajribasi

12.00.13 – INSON HUQUQLARI

130 NOSIROVA MARJONA NEGMAT QIZI

Inson huquqlari sohasida nodavlat notijorat tashkilotlarining huquqiy va ijtimoiy faolligi

141 XUDAYBERDIYEVA MAFTUNA ZAFAR QIZI

Bolalar huquqlarining milliy va xalqaro huquqiy tizimdagi o'rni: O'zbekiston Respublikasi misolida nazariy-amaliy tahlil

12.00.14 – HUQUQBUZARLIKLAR PROFILAKTIKASI. JAMOAT XAVFSIZLIGINI TA’MINLASH.
PROBATSIIYA FAOLIYATI

153 **XO’JAMBERDIYEV FARRUX KOMILOVICH**

Fransiyaning jamoat xavfsizligini ta’minlash modeli: institutsional-huquqiy tahlil va O’zbekistonda
qo’llash istiqbollari

167 **AZIMOV HAKIMALI IMOMOVICH**

Konstitutsiya – inson qadri, huquq va erkinliklarining mustahkam huquqiy kafolati

СОДЕРЖАНИЕ

12.00.01 – ТЕОРИЯ И ИСТОРИЯ ГОСУДАРСТВА И ПРАВА. ИСТОРИЯ ПРАВОВЫХ УЧЕНИЙ

11 ХАЙТОВ ШЕРЗОД РАХМАТУЛЛАЕВИЧ

Проектирование экспериментальных правовых режимов: теоретико-правовой анализ

12.00.03 – ГРАЖДАНСКОЕ ПРАВО. ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСКОЕ ПРАВО. СЕМЕЙНОЕ ПРАВО. МЕЖДУНАРОДНОЕ ЧАСТНОЕ ПРАВО

19 МАСКАЕВА НАТАЛЬЯ ГЕННАДЬЕВНА

Требование о предоставлении уведомления соответствующего содержания и надлежащей формы в Законе Республики Польша «О борьбе с недобросовестной конкуренцией»

35 ЭШОНКУЛОВ ЖАВОХИР ФАЗЛИДДИНОВИЧ

Понятие экономической концентрации на цифровом рынке и проблемы её правового определения

53 АЛЛАКУЛИЕВ МИРЖАЛОЛ ДАВРОНБЕКОВИЧ

Деликтная ответственность операторов цифровых платформ за пользовательский контент

12.00.06 – ПРИРОДОРЕСУРСНОЕ ПРАВО. АГРАРНОЕ ПРАВО. ЭКОЛОГИЧЕСКОЕ ПРАВО

69 ОТАМИРЗАЕВ ОЙБЕК МУРОДУЛЛО УГЛИ

Проблемы совершенствования законодательства, связанного с подземными водами

77 РАХМАТОВА ДИЛАФРУЗ ИХТИЁР КИЗИ, САЙФУЛЛАЕВ ФЕРУЗ БОТИР УГЛИ

Юридическое понятие электронных отходов

12.00.08 – УГОЛОВНОЕ ПРАВО. УГОЛОВНО-ИСПОЛНИТЕЛЬНОЕ ПРАВО

90 КАРАКЕТОВА ДИЛНОЗА ЮЛДАШЕВНА

Факультативные признаки субъекта преступления, обусловленные полом

99 НУРМАНОВ ХОЛБЕК РАХМАТИЛЛА УГЛИ

Вопрос ответственности искусственного интеллекта как субъекта преступления

12.00.09 – УГОЛОВНЫЙ ПРОЦЕСС. КРИМИНАЛИСТИКА. ОПЕРАТИВНО-РОЗЫСКНОЕ ПРАВО. СУДЕБНАЯ ЭКСПЕРТИЗА

108 ДЖУРАБАЕВ РУСТАМ ТУРАББАЕВИЧ

Тактические особенности задержания разыскиваемых преступников при обеспечении общественной безопасности

12.00.10 – МЕЖДУНАРОДНОЕ ПРАВО

119 ИНОЯТОВ НОДИРБЕК ХАЙИТБОЙ УГЛИ

Сравнительный подход к вопросу правового статуса искусственного интеллекта: опыт Европейского союза и Узбекистана

12.00.13 – ПРАВА ЧЕЛОВЕКА

130 НОСИРОВА МАРЖОНА НЕГМАТ КИЗИ

Правовая и социальная активность негосударственных некоммерческих организаций в области прав человека

141 ХУДАЙБЕРДИЕВА МАФТУНА ЗАФАР КИЗИ

Роль прав детей в национальной и международной правовой системе: теоретико-практический анализ на примере Республики Узбекистан

12.00.14 – ПРЕДУПРЕЖДЕНИЕ ПРЕСТУПНОСТИ. ОБЕСПЕЧЕНИЕ ОБЩЕСТВЕННОЙ
БЕЗОПАСНОСТИ. ПРОБАЦИОННАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ

153 **ХУЖАМБЕРДИЕВ ФАРРУХ КОМИЛОВИЧ**

Модель обеспечения общественной безопасности Франции: институционально-правовой анализ и
перспективы применения в Узбекистане

167 **АЗИМОВ ХАКИМАЛИ ИМОМОВИЧ**

Конституция – надёжная правовая гарантия достоинства человека, его прав и свобод

CONTENTS

12.00.01 – THEORY AND HISTORY OF STATE AND LAW. HISTORY OF LEGAL DOCTRINES

11 **HAYITOV SHERZOD RAKHMATULLAEVICH**

Designing of experimental legal regimes: theoretical and legal analysis

12.00.03 – CIVIL LAW. BUSINESS LAW. FAMILY LAW. INTERNATIONAL PRIVATE LAW

19 **MASKAEVA NATALYA GENNADYEVNA**

The requirement to submit a notification of appropriate content and subject form under the law of the Republic of Poland “on combating unfair competition”

35 **ESHONKULOV JAVOKHIR FAZLIDDINOVICH**

The concept of economic concentration in the digital market and the challenges of its legal definition

53 **ALLAKULIEV MIRJALOL DAVRONBEKOVICH**

Tort liability of digital platform operators for user content

12.00.06 – THE LAW OF NATURAL RESOURCES. AGRARIAN LAW. ENVIRONMENTAL LAW

69 **OTAMIRZAEV OYBEK MURODULLO UGLI**

Issues of improving legislation related to groundwater

77 **RAKHMATOVA DILAFRUZ IKHTIYOR KIZI, SAYFULLAEV FERUZ BOTIR UGLI**

The legal concept of electronic waste legal concept of electronic waste

12.00.08 – CRIMINAL LAW. CRIMINAL-EXECUTIVE LAW

90 **KARAKETOVA DILNOZA YULDASHEVNA**

Gender-related facultative characteristics of the crime subject

99 **NURMANOV KHOLBEK RAHMATILLA UGLI**

The issues of liability of artificial intelligence as a subject of crime

12.00.09 – CRIMINAL PROCEEDINGS. FORENSICS, INVESTIGATIVE LAW AND FORENSIC EXPERTISE

108 **DJURABAEV RUSTAM TURABBAEVICH**

Tactical features of apprehending wanted criminals in ensuring public safety

12.00.10 – INTERNATIONAL LAW

119 **INOYATOV NODIRBEK KHAYITBOY UGLI**

Comparative approach to the legal status of artificial intelligence: the experience of the European Union and Uzbekistan

12.00.13 – HUMAN RIGHTS

130 **NOSIROVA MARJONA NEGMAT KIZI**

Legal and social activity of non-governmental non-profit organizations in the field of human rights

141 **KHUDAYBERDIYEVA MAFTUNA ZAFAR KIZI**

The role of children’s rights in national and international legal systems: a theoretical and practical analysis based on the example of the Republic of Uzbekistan

12.00.14 – CRIME PREVENTION. ENSURING PUBLIC SAFETY. PROBATION ACTIVITY

153 **KHUJAMBERDIYEV FARRUKH KOMILOVICH**

The model of ensuring public security in France: institutional-legal analysis and prospects for application in Uzbekistan

167 **AZIMOV HAKIMALI IMOMOVICH**

The Constitution – a strong legal guarantee of human dignity, rights, and freedoms

Kelib tushgan / Получено / Received: 09.10.2025
Qabul qilingan / Принято / Accepted: 17.12.2025
Nashr etilgan / Опубликовано / Published: 24.12.2025

DOI: 10.51788/tsul.rols.2025.9.4./CWOT4031

UDC: 34:004.8(045)(575.1)

SUN'IY INTELEKTNING HUQUQIY MAQOMI MASALASIGA QIYOSIY YONDASHUV: YEVROPA ITTIFOQI VA O'ZBEKISTON TAJRIBASI

Inoyatov Nodirbek Xayitboy o'g'li,
Toshkent davlat yuridik universiteti
Kiber huquq kafedrası o'qituvchisi
ORCID: 0009-0004-2958-203X
e-mail: Nodir_Inoyatov@tsul.uz

Annotatsiya. Mazkur ilmiy maqolada sun'iy intellektning huquqiy shaxs maqomi masalasi Yevropa Ittifoqi va O'zbekiston qonunchiligi misolida qiyosiy-huquqiy tahlil asosida o'rganilgan. Tadqiqotda YIning "AI Act", "AI Liability Directive" va "General Data Protection Regulation" kabi asosiy hujjatlari tahlil qilinib, ularning SI tizimlarini xavf darajasiga ko'ra tartibga solish, inson huquqlarini himoya qilish va javobgarlikni aniqlashdagi o'rni yoritilgan. Shuningdek, O'zbekiston Respublikasida qabul qilingan "Raqamli O'zbekiston-2030" strategiyasi, "Sun'iy intellekt texnologiyalarini 2030-yilga qadar rivojlantirish" strategiyasi, "Sun'iy intellekt texnologiyalarini qo'llab-quvvatlash uchun maxsus rejim tashkil etish va uning faoliyatini yo'lga qo'yish tartibi to'g'risida"gi nizom va yangi qonun loyihalari asosida SI sohasida yaratilayotgan maxsus huquqiy rejimlar tahlil qilingan. Natijalar YI modelining inson markazidagi xavfga asoslangan yondashuvga tayanishini, O'zbekiston modelining esa innovatsiyalar, iqtisodiy o'sish va texnologik mustaqillikka yo'naltirilganini ko'rsatdi. Maqola yakunida O'zbekiston uchun YI tajribasidan foydalanib, xavfga asoslangan tartibga solish, shaffoflik va mas'uliyat tamoyillarini milliy qonunchilikka integratsiya qilish zarurligi asoslab berilgan.

Kalit so'zlar: sun'iy intellekt, huquqiy shaxs maqomi, Yevropa Ittifoqi, O'zbekiston, Sun'iy intellekt to'g'risidagi qonun, javobgarlik, qiyosiy tahlil

СРАВНИТЕЛЬНЫЙ ПОДХОД К ВОПРОСУ ПРАВОВОГО СТАТУСА ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА: ОПЫТ ЕВРОПЕЙСКОГО СОЮЗА И УЗБЕКИСТАНА

Иноятлов Нодирбек Хайитбой угли,
преподаватель кафедры «Киберправо»
Ташкентского государственного юридического университета

Аннотация. В данной научной статье на основе сравнительно-правового анализа рассматривается вопрос правового статуса искусственного интеллекта на примере законодательства Европейского союза и Республики Узбекистан. В рамках исследования проанализированы ключевые документы Европейского союза, такие как AI Act, AI Liability Directive и General Data Protection Regulation (GDPR), раскрыта их роль в регулировании систем искусственного интеллекта по уровню риска, обеспечении защиты прав человека и определении юридической ответственности. Кроме того, на основе Стратегии «Цифровой

Узбекистан – 2030», Стратегии развития технологий искусственного интеллекта до 2030 года, Положения о порядке создания специального режима для поддержки применения технологий искусственного интеллекта и организации его деятельности, а также новых законопроектов проанализированы формируемые в Республике Узбекистан специальные правовые режимы в сфере искусственного интеллекта. Полученные результаты свидетельствуют о том, что модель Европейского союза основана на человекоцентричном, риск-ориентированном подходе, тогда как модель Узбекистана ориентирована на стимулирование инноваций, экономический рост и достижение технологической самостоятельности. В заключение статьи обоснована необходимость использования опыта Европейского союза в Узбекистане, в частности интеграции в национальное законодательство принципов риск-ориентированного регулирования, прозрачности и ответственности.

Ключевые слова: искусственный интеллект, правовой статус, Европейский союз, Узбекистан, законодательство об искусственном интеллекте, ответственность, сравнительный анализ

COMPARATIVE APPROACH TO THE LEGAL STATUS OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE: THE EXPERIENCE OF THE EUROPEAN UNION AND UZBEKISTAN

Inoyatov Nodirbek Khayitboy ugli,

Lecturer of the Department of Cyber Law,
Tashkent State University of Law

Abstract. In this scientific article, the issue of the status of artificial intelligence as a legal entity is studied on the basis of a comparative legal analysis using the example of the legislation of the European Union and Uzbekistan. The study analyzes key EU documents such as the “AI Act,” “AI Liability Directive,” and “General Data Protection Regulation (GDPR),” highlighting their role in regulating AI systems by risk level, protecting human rights, and determining accountability. Also, special legal regimes created in the field of AI based on the adopted strategy “Digital Uzbekistan-2030,” the strategy “Development of Artificial Intelligence Technologies until 2030,” the Regulation “On the Procedure for Establishing a Special Regime for Supporting Artificial Intelligence Technologies and Establishing its Activities,” and new draft laws in the Republic of Uzbekistan were analyzed. The results indicated that the EU model relies on a human-centered, risk-based approach, while the Uzbek model is focused on innovation, economic growth, and technological independence. At the end of the article, the need for Uzbekistan to integrate the principles of risk-based regulation, transparency, and accountability into national legislation, using EU experience, is substantiated.

Keywords: artificial intelligence, legal entity status, European Union, Uzbekistan, AI Act, liability, comparative analysis

Kirish

So‘nggi o‘n yilliklarda sun‘iy intellekt (SI) texnologiyalari dunyo miqyosida huquqshunoslar, siyosatchilar va texnologlar o‘rtasida eng muhim bahs-munozaralarga sabab bo‘layotgan masalalardan biriga aylandi (Kurki, 2019; Gunkel, 2018; Burylo, 2022). Sining o‘z-o‘zidan o‘rganish, mustaqil qaror qabul qilish va inson faoliyatiga yaqin natijalar yaratish

qobiliyati uni nafaqat texnik yangilik, balki huquqiy tartibga solish nuqtayi nazaridan ham tubdan yangi fenomen sifatida ko‘rsatmoqda. Shu sababli “Sun‘iy intellekt huquqiy shaxs bo‘lishi mumkinmi?” degan savol xalqaro huquqiy hamjamiyatda, xususan, Yevropa Ittifoqi (YI) va rivojlanayotgan davlatlar, jumladan, O‘zbekiston qonunchiligi va huquqiy siyosatida markaziy o‘rin egallab bormoqda.

YI 2021-yildan buyon muhokama qilina-yotgan Sun'iy intellekt to'g'risidagi qonun (AI Act) orqali SI tizimlarini xavflilik darajasi asosida tasniflash va tartibga solishga intilmoqda (European Commission, 2021). Ushbu huquqiy yondashuv texnologiyalarning rivojlanishini qo'llab-quvvatlash bilan birga inson huquqlari, xavfsizlik va demokratiyaga tahdidlarni minimallashtirishni maqsad qilgan. Sun'iy intellekt to'g'risidagi qonunda huquqiy shaxsiyat masalasi to'g'ridan to'g'ri ko'tarilmagan bo'lsa-da, u SI tizimlari bilan bog'liq javobgarlik, shaffoflik va nazorat mexanizmlarini belgilab, bilvosita ularning huquqiy maqomi masalasiga aloqadorlik qiladi (Wirtz et al., 2018). Shuningdek, YI tomonidan ishlab chiqilgan AI Liability Directive va General Data Protection Regulation (GDPR) SI texnologiyalaridan foydalanishda shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilish, javobgarlikni taqsimlash va huquqiy aniqlikni ta'minlash bo'yicha muhim me'yoriy asoslarni yaratdi (Zerilli et al., 2019).

O'zbekiston Respublikasida esa so'nggi yillarda SIni huquqiy tartibga solishga doir muhim qadamlar tashlandi. Xususan, Vazirlar Mahkamasining 2021-yil 29-noyabrdagi 717-son qarori bilan sun'iy intellekt texnologiyalarini qo'llab-quvvatlash uchun maxsus huquqiy rejim joriy qilindi. Bu qaror IT-park rezidentlari uchun "regulatory sandbox"ga o'xshash mexanizm yaratib, SI asosida faoliyat yurituvchi yuridik shaxslar va ilmiy tashkilotlarga yangiliklar, imtiyozlar hamda tajriba-sinov loyihalarini amalga oshirish imkoniyatini berdi. Mazkur tartib O'zbekistonning SI bozorini jadal rivojlantirishga xizmat qilishi bilan birga, SI texnologiyalarini huquqiy maydonda alohida subyekt sifatida tan olishga yo'naltirilgan dastlabki bosqich sifatida ham ko'rilishi mumkin.

Bundan tashqari, 2024-yil dekabrda Prezident Shavkat Mirziyoyev tomonidan taqdim etilgan "Sun'iy intellekt texnologiyalarini 2030-yilga qadar rivojlantirish strategiyasini" mamlakatni mintaqaviy AT

xabiga aylantirish, kadrlar salohiyatini oshirish, texnik infratuzilmani kengaytirish va xalqaro hamkorlikni rivojlantirishni ko'zda tutdi. Strategiyada SI asosida 100 ta loyiha ishga tushirish, telekommunikatsiya infratuzilmasini kengaytirish hamda "Enterprise Uzbekistan" kabi xalqaro standartlarga asoslangan texnologik markazni yo'lga qo'yish kabi vazifalar belgilandi. Shu bilan birga, 2025-yilda Oliy Majlis Qonunchilik palatasi-da "Sun'iy intellektni qo'llash orqali yuzaga keladigan munosabatlarni tartibga solishga" doir qonun loyihasi birinchi o'qishda qabul qilindi (Ministry of Digital Technologies of the Republic of Uzbekistan, 2025). Mazkur qonun loyihasida SI tushunchasiga ta'rif berilishi, davlat siyosatining yo'nalishlari, maxsus vakolatli organning vazifalari, SI orqali yaratilgan mahsulotlarni markirovkalash tartibi va shaxsiy ma'lumotlarni noqonuniy qayta ishlash uchun ma'muriy javobgarlik kabi normalar ko'zda tutilmoqda.

YI va O'zbekiston tajribasini solishtirish shuni ko'rsatadiki, ikki yondashuv bir-biridan sezilarli darajada farq qiladi. YI modelida xavflarni kamaytirish, shaffoflik va javobgarlikka urg'u berilsa, O'zbekiston modelida SI texnologiyalarini qo'llab-quvvatlash, maxsus rejimlar orqali huquqiy maydon yaratish va infratuzilmani rivojlantirish ustuvor yo'nalish sifatida belgilangan. Shu jihatdan O'zbekiston qonunchiligida hozircha SIga huquqiy shaxs maqomi berish bevosita ko'zda tutilmagan bo'lsa-da, mavjud normativ-huquqiy hujjatlar, xususan, maxsus rejim va strategik hujjatlar, SIni huquqiy subyekt sifatida shakllantirish jarayonida muhim huquqiy tajriba rolini o'ynaydi.

Shuni alohida ta'kidlash kerakki, SIning huquqiy shaxsiyati masalasi faqat amaliy huquqiy tartibga solish bilan cheklanmaydi, balki falsafiy, axloqiy va nazariy-huquqiy yondashuvlarni ham talab qiladi J. Bryson (Bryson et al., 2017), Pagallo (Pagallo, 2017), V. Kurki (Kurki, 2023) kabi ko'plab xorijiy olimlar SIning huquqiy subyekt sifatida tan olish mumkinli-

gi, uning inson huquqlariga ta'siri va huquqiy javobgarlik mexanizmlarini ishlab chiqish zarurati haqida turlicha yondashuvlarni ilgari surganlar. Shu nuqtayi nazardan, O'zbekiston tajribasini YI huquqiy modeli bilan qiyoslash nafaqat amaldagi huquqiy bazani solishtirish, balki kelajakda Sining huquqiy shaxs maqomini belgilashda qanday yondashuv samaraliroq bo'lishini baholash imkonini beradi.

Ushbu maqolaning maqsadi O'zbekiston va Yevropa Ittifoqining sun'iy intellektga oid huquqiy yondashuvlarini qiyosiy tahlil qilish, xususan, huquqiy shaxsiyat masalasi doirasida o'xshashlik va tafovutlarni aniqlash hamda O'zbekiston uchun YI tajribasidan qanday huquqiy imkoniyatlar va darslar olinishi mumkinligini ko'rsatib berishdir. Tadqiqot quyidagi asosiy savollarga javob berishga intiladi: birinchidan, "Yevropa Ittifoqida sun'iy intellekt huquqiy shaxsiyati qanday nazariy va amaliy jihatdan muhokama qilinmoqda?"; ikkinchidan, "O'zbekiston qonunchiligida SI texnologiyalariga oid qanday normativ-huquqiy hujjatlar qabul qilingan va ular huquqiy shaxsiyat masalasini qanday hal etmoqda?"; uchinchidan, "Qiyosiy tahlil asosida O'zbekiston qanday qilib YI tajribasidan foydalanib, SI huquqiy maqomini belgilashda yanada samarali huquqiy mexanizmlar ishlab chiqishi mumkin?"

Metodlar

Ushbu tadqiqot qiyosiy-huquqiy tahlil metodologiyasiga asoslanadi. Maqolaning asosiy maqsadi – Yevropa Ittifoqi va O'zbekiston Respublikasida sun'iy intellekt (SI) huquqiy shaxsiyati masalasida shakllanayotgan yondashuvlarni o'rganish va ularning o'xshash hamda farqli jihatlarini aniqlashdir. Shu sababli tadqiqotda normativ-huquqiy hujjatlar, siyosiy hujjatlar va ilmiy manbalar birgalikda tahlil qilinadi.

Shuni alohida ta'kidlash joizki, qiyosiy-huquqiy metod tanlovi tadqiqotning maqsadi va tadqiqot savollaridan kelib chiqadi. Sun'iy intellektning huquqiy maqomi masalasi milliy huquq doirasida yakka tartibda

hal etiladigan masala emas, u turli huquqiy tizimlarda shakllanayotgan yondashuvlar o'rtasidagi konseptual farqlarni aniqlashni talab qiladi. Aynan qiyosiy yondashuv orqali Yevropa Ittifoqida shakllangan xavfga asoslangan tartibga solish modeli hamda O'zbekistonning innovatsion rivojlanishga yo'naltirilgan normativ modeli o'rtasidagi farqlar, ularning afzalliklari va cheklovlari tizimli ravishda aniqlanadi. Mazkur metod tadqiqot savollariga javob berish, xususan, sun'iy intellektni tartibga solishda inson huquqlarini, shaxsga doir ma'lumotlarni himoya qilish va texnologik rivojlanishni rag'batlantirish o'rtasidagi muvozanatni baholash imkonini beradi.

Birinchidan, normativ-huquqiy hujjatlar tahlili qo'llandi. Yevropa Ittifoqi bo'yicha "AI Act" (European Parliament and the Council of the European Union, 2024), "AI Liability Directive" (European Commission, 2022) va "General Data Protection Regulation (GDPR)" (European Parliament and the Council of the European Union, 2016) asosiy manbalar sifatida tanlandi. O'zbekiston bo'yicha esa Oliy Majlisda birinchi o'qishda qabul qilingan "Sun'iy intellektni qo'llash orqali yuzaga keldigan munosabatlarni tartibga solishga oid qonun loyihasi", Prezident qaror va farmonlari, xususan, "Sun'iy intellekt texnologiyalarini 2030-yilga qadar rivojlantirish strategiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi qarori hamda Vazirlar Mahkamasining 717-son nizomi asosiy huquqiy hujjatlar sifatida o'rganildi. Ushbu hujjatlar nafaqat amaldagi normativ maydonni yoritadi, balki SI texnologiyalarini huquqiy tartibga solishning ustuvor yo'nalishlarini aniqlash imkonini beradi.

Ikkinchidan, qiyosiy huquqiy yondashuvdan foydalanildi. Bu yondashuv orqali YI va O'zbekiston tajribalari o'rtasidagi asosiy farqlar va o'xshashliklar aniqlanadi. Masalan, YI modelida SI tizimlari xavf asosida tartibga solinadi va huquqiy javobgarlik mexanizmlari ishlab chiqiladi. O'zbekistonda esa asosiy urg'u innovatsiyalarni rag'batlantirish, maxsus

huquqiy rejimlar va infratuzilmaviy qo'llab-quvvatlashga qaratilgan. Qiyosiy tahlil metodikasi yordamida ushbu ikki yondashuvning kuchli va zaif tomonlari tahlil qilinib, O'zbekiston uchun potensial huquqiy masalalar aniqlanadi.

Uchinchidan, ilmiy adabiyotlarni tahlil qilish metodidan foydalanildi. Tadqiqotda Scopus va Web of Science bazalarida chop etilgan 40 ga yaqin xorijiy olimlarning ishlari (*Pagallo (2017); Pagallo (2013), Kurki (2023); Kurki, & Pietrzykowski, (2017), Bryson, Diamantis & Grant, (2017), Burylo (2022), Negri, (2021), Igbokwe (2024), Jaysen (2019), Marshall (2023), Zeng, Lu & Huangfu, (2018), Leenes et al., (2017), Vladeck (2014)* va boshqalar) o'rganildi. Ushbu ilmiy manbalar SI huquqiy shaxsiyati masalasida turli nazariy konsepsiyalarni – funksional, metaforik va huquqiy realizm yondashuvlarini – tahlil qilish imkonini berdi.

Nihoyat tadqiqot sintez va tavsiya chiqarish bosqichi bilan yakunlandi. YI va O'zbekiston tajribalaridan kelib chiqib, maqolada O'zbekiston uchun amaliy tavsiyalar ishlab chiqildi. Bu metodologik yondashuv nafaqat mavjud qonunchilikni solishtirish, balki istiqboldagi huquqiy siyosat uchun yo'l xaritasini shakllantirish imkonini beradi.

Natijalar

Yevropa Ittifoqi so'nggi yillarda sun'iy intellektni huquqiy tartibga solishda global yetakchilikni qo'lga kiritgan hudud sifatida ko'rilmogda. 2024-yilda qabul qilingan Sun'iy intellekt to'g'risidagi qonun bu borada eng keng qamrovli yondashuv bo'lib, u texnologiyani inson huquqlari va xavfsizlik tamoyillari asosida nazorat qilishni ko'zda tutadi (*European Parliament and the Council of the European Union, 2024*). Ushbu huquqiy hujjat SI tizimlarini xavf darajasiga ko'ra tasniflaydi va mas'uliyatni insonlar yoki yuridik shaxslar zimmasida qoldiradi. Demak, Yevropa modeli sun'iy intellektni mustaqil huquqiy shaxs sifatida tan olishdan ongli ravishda voz kechib, aksincha, javobgarlikni mavjud fuqarolik

va korporativ institutlarga yuklaydi (*Kurki, 2019; Hacker, 2020*).

Avvalroq parlament darajasida "elektron shaxslar" tushunchasi muhokama qilingan bo'lsa-da, bu g'oya akademik doiralar va fuqarolik jamiyatining keskin tanqidiga uchradi (*Bryson et al., 2017*). Shu sababli Yevropa siyosati "inson markazidagi SI" tamoyiliga asoslanib, oshkoralik, izohlanish imkoniyati va inson nazorati kabi prinsiplarni ustuvor yo'nalish sifatida ilgari surmogda. Bunday yondashuv nafaqat Yevropa ichida, balki YUNESKO, IHTT va boshqa xalqaro maydonlarda ham muhim mezon sifatida qabul qilingmogda (*Pagallo, 2017*). Biroq ayrim olimlar Yevropa yondashuvi chegaralanganini, xususan, SI tizimlarining transchegaraviy oqibatlari va iqtisodiy faoliyatda mustaqil subyekt sifatida maydonga chiqishi masalalari hali ham to'liq yechimini topmaganini ta'kidlaydi (*Černý, 2020*).

O'zbekiston esa bu sohada o'zining milliy strategiyasini shakllantirish yo'lida faol qadamlar tashladi. 2021-yilda Prezidentning PQ-5234-son qarori hamda Vazirlar Mahkamasining 717-son qarori qabul qilinib, sun'iy intellekt texnologiyalarini qo'llab-quvvatlash uchun maxsus huquqiy rejim yaratildi. Ushbu rejim IT-park doirasida eksperimental loyihalarni amalga oshirishga ruxsat beradi, soliq imtiyozlari va yengillashtirilgan tartib-taomillarni joriy etadi. Ya'ni O'zbekiston yondashuvi avvalo iqtisodiy innovatsiyalarni rag'batlantirish va xalqaro investitsiyalarni jalb qilishga yo'naltirilgan. Shu bilan birga, bu huquqiy asos sun'iy intellektni huquqiy shaxs sifatida ko'rmaydi, balki uni davlat siyosati va nazorat obyekti sifatida tartibga soladi (*Inoyatov, 2025a*).

Shu bilan birga, ta'kidlash lozimki, Yevropa Ittifoqining Sun'iy intellekt to'g'risidagi qonuni nisbatan yaqinda qabul qilingani sababli uning to'liq amaliy samaradorligini aks ettiruvchi statistik ma'lumotlar hozircha cheklangan. O'zbekistonda ham SI bo'yicha maxsus huquqiy rejimlar doirasida erishilgan

natijalar bo'yicha ochiq empirik ko'rsatkichlar yetarli darajada shakllanmagan. Shu sababli mazkur tadqiqotda yondashuvlarning amaliy ta'siri normativ indikatorlar (javobgarlik mexanizmlari, risk tasnifi, inson nazorati talablari) orqali baholandi.

So'nggi yillarda parlament darajasida ham yangi tashabbuslar ilgari surildi. 2024-yilda Oliy Majlisda birinchi o'qishda qabul qilingan qonun loyihasi SI yordamida yaratilgan axborotlarni markirovkalash, shaxsga doir ma'lumotlarni noqonuniy qayta ishlashga qarshi javobgarlik choralarini belgilashni nazarda tutdi. Bu orqali sun'iy intellektning axborot maydonida keltirishi mumkin bo'lgan xavf-xatarlarni kamaytirish, inson huquqlarini himoya qilish asosiy vazifa qilib qo'yilgan. Prezident Shavkat Mirziyoyev tomonidan qabul qilingan 2030-yilgacha bo'lgan raqamli strategiyada esa sun'iy intellekt texnologiyalarini mamlakat taraqqiyotining muhim bo'g'ini sifatida rivojlantirish, maxsus ilmiy laboratoriyalar ochish, davlat boshqaruvini raqamlashtirish va xalqaro reytinglarda yuqori pog'onalarni egallash maqsadlari belgilangan.

Xalqaro tashkilotlarning yondashuvlari bu jarayonlarni yanada to'ldiradi. IHTT tomonidan 2019-yilda ishlab chiqilgan prinsiplar SI'da oshkorlik, mustahkamlik va inson huquqlariga rioya qilishni talab qiladi (OECD, 2019). YUNESKOning 2021-yildagi "Sun'iy intellekt etikasiga oid tavsiyasi" esa ko'plab davlatlar tomonidan qabul qilinib, adolat, inklyuzivlik va diskriminatsiyaga yo'l qo'ymaslik tamoyillarini ilgari surdi (UNESCO, 2021). BMTning 2023-yilda taqdim etgan Global Digital Compact hujjati ham SI texnologiyalarini inson farovonligi va barqaror rivojlanish maqsadlariga xizmat qildirish zarurligini alohida qayd etdi (United Nations, 2021). Ushbu hujjatlar sun'iy intellektni mustaqil huquqiy shaxs sifatida tan olishni rad etib, uning us-tidan inson nazorati va mas'uliyatini saqlab qolishni asosiy tamoyil qilib belgilaydi.

Taqqoslash shuni ko'rsatadiki, Yevropa Ittifoqi va O'zbekiston yondashuvlari bir-bi-

ridan sezilarli darajada farq qiladi. Yevropa huquqiy tizimi inson huquqlari va xavfga asoslangan tartibga solishni birlamchi deb bilsa, O'zbekiston modeli iqtisodiy innovatsiyalarni rivojlantirish va texnologik markazga aylanishga urg'u beradi. Yevropada sun'iy intellektga huquqiy shaxs maqomini berish g'oyasi siyosiy muhokama darajasida rad etilgan bo'lsa, O'zbekistonda bu masala huquqiy diskursga hali kiritilmagan. Javobgarlik nuqtayi nazaridan Yevropa tizimi aniq fuqarolik-huquqiy mexanizmlarni ishlab chiqqan bo'lsa, O'zbekistonda bunday mexanizmlar hali to'liq shakllanmagan va ko'proq tajriba rejimlariga tayanmoqda. Shu bilan birga, ikki tizim ham YUNESKO va IHTT kabi xalqaro standartlarga sodiq qolmoqda, farqi shundaki, Yevropa global me'yorlarni shakllantiruvchi subyekt bo'lsa, O'zbekiston ularni milliy strategiyaga moslashtiruvchi davlat sifatida ishtirok etmoqda.

Mazkur qiyosiy-huquqiy tahlil natijasida bir nechta muhim ilmiy xulosalar aniqlandi. Birinchidan, Yevropa Ittifoqi sun'iy intellekt-ni tartibga solishda xavfga asoslangan va inson huquqlarini ustuvor qo'yuvchi normativ modelni shakllantirgan bo'lsa, O'zbekiston yondashuvi iqtisodiy innovatsiyalarni jadal-lashtirishga yo'naltirilgan moslashuvchan huquqiy rejimga tayanadi. Ikkinchidan, har ikkala tizim sun'iy intellektni mustaqil huquqiy shaxs sifatida tan olishdan voz kechib, javobgarlikni insonlar va yuridik shaxslar zimmasida qoldiradi (Stepanov, 2021). Uchinchidan, Yevropa modeli huquqiy aniqlik va oldini olish mexanizmlariga tayanar ekan, O'zbekiston modeli eksperimental tartibga solish orqali huquqiy bo'shliqlarni bosqich-ma-bosqich to'ldirishga intilmoqda.

Natijada O'zbekiston Yevropa tajribasi-dan foydalanib, riskka asoslangan tasniflash tizimini huquqiy normalarga kiritishi, javobgarlik bo'yicha aniq mexanizmlarni yaratishi va mintaqaviy hamkorlikni yo'lga qo'yishi mumkin. Shu bilan birga, YUNESKO va BMTning umumiy tamoyillariga asoslangan

yondashuv mamlakatda iqtisodiy taraqqiyot bilan bir qatorda axloqiy va huquqiy muvozanatni ham ta'minlash imkonini beradi. Ushbu natijalar keyingi bo'limda ularning huquqiy va konseptual oqibatlari nuqtayi nazaridan muhokama qilinadi.

Muhokama

Sun'iy intellektning huquqiy maqomi masalasi so'nggi yillarda jahon huquqshunoslik ilm-fanida eng dolzarb mavzulardan biriga aylandi. Bu jarayonning zahirida ikki asosiy omil yotadi, birinchidan, SI tizimlarining mustaqil qaror qabul qilish, o'z-o'zidan o'rganish va murakkab ijtimoiy jarayonlarga ta'sir ko'rsatish qobiliyati sezilarli darajada oshdi. Ikkinchidan, mavjud huquqiy institutlar bu kabi texnologiyalarni tartibga solishda ko'plab bo'shliqlarni yuzaga chiqarmoqda (Stepanov, 2021; Kurki & Pietrzykowski, 2017). Aynan shuning uchun ham Yevropa Ittifoqi va O'zbekistonning huquqiy yondashuvlarini solishtirish orqali nafaqat nazariy, balki amaliy jihatdan ham muhim xulosalar chiqarish mumkin.

Yevropa Ittifoqida olib borilayotgan siyosat SIni mustaqil huquqiy shaxs sifatida tan olishdan ko'ra uni xavfga asoslangan tartibga solish orqali boshqarishga qaratilgan. 2024-yilda qabul qilingan Sun'iy intellekt to'g'risidagi qonun huquqiy tizimda muhim burilish yasab, SI tizimlarini past, o'rta va yuqori xavf toifalariga ajratib tartibga solishni yo'lga qo'ydi (European Parliament and the Council of the European Union, 2024). Bunda asosiy maqsad inson huquqlarini himoya qilish, xavfsizlikni ta'minlash va texnologiya ustidan nazoratni insonlar qo'lida saqlashdir. Shu nuqtayi nazardan qaraganda, Yevropa modeli huquqiy shaxs maqomini rad etgan holda SIning mavjud institutlar doirasida nazorat qilishni eng maqbul yo'l sifatida ko'rmoqda (Bryson et al., 2017).

Shu bilan birga, Yevropadagi muhokamalar jarayonida "elektron shaxs" konsepsiyasi ilgari surilganini ham e'tiborsiz qoldirib bo'lmaydi (European Parliament, 2017). Bu

konsepsiya ayrim hollarda, xususan, avtonom robotlarning iqtisodiy munosabatlarda qatnashishi zarurati paydo bo'lganida, javobgarlikni to'g'ridan to'g'ri texnologiya zimmasiga yuklash imkonini berishi mumkin edi (Inoyatov, 2025c). Ammo bunday yondashuvning asosiy xavfi inson mas'uliyatini kamaytirishi, huquqiy tizimda javobgarlik bo'shlig'i paydo qilishi va jamiyatda "insoniylik" tamoyillarini zaiflashtirish bilan bog'liq bo'lgani uchun Yevropa siyosiy doiralari tomonidan rad etildi (Hacker, 2020).

Shu ma'noda "elektron shaxs" konsepsiyasi fuqarolik huquqida huquq subyekti tushunchasining asosiy elementlari – ongli iroda, huquq layoqati va majburiyatlarni ijro etish imkoniyati bilan mos kelmaydi. Natijada bunday yondashuv javobgarlikni real nazorat qiluvchi insonlardan texnologiyaga ko'chirish xavfini tug'dirib, huquqiy va axloqiy mas'uliyatning zaiflashishiga olib kelishi mumkin. Buning o'zi Yevropa Ittifoqi huquqshunosligi SIning ijtimoiy va iqtisodiy hayotga qo'shishda ehtiyotkorlik tamoyiliga sodiq ekanini ko'rsatadi.

O'zbekistondagi vaziyat esa biroz boshqacharoq. Mamlakat 2021-yildan boshlab sun'iy intellekt texnologiyalarini joriy etishga oid mustaqil huquqiy infratuzilma yaratishga kirishdi. Prezident qarorlari va Vazirlar Mahkamasining qarorlariga ko'ra, maxsus huquqiy rejim shakllantirildi, IT-park rezidentlari uchun yengilliklar belgilandi, tajriba-sinov loyihalarini amalga oshirish uchun qulay muhit yaratildi. Bu yondashuv iqtisodiy innovatsiyalarni rag'batlantirishga qaratilgan bo'lsa-da, sun'iy intellektning huquqiy shaxs sifatida tan olish masalasi hozircha umuman kun tartibiga qo'yilmagan. Shu sababli O'zbekiston tajribasida SI ko'proq davlat tomonidan tartibga solindigan va biznesni rivojlantirishga xizmat qiladigan texnologiya sifatida talqin qilinmoqda.

Xalqaro tashkilotlarning hujjatlari ham ushbu ikki yondashuvni o'zaro bog'lab turuvchi umumiy tamoyillarni belgilab bergan. Masalan, YUNESKOning 2021-yildagi "Sun'iy

intellekt etikasi to'g'risida tavsiyasi" adolat, inson huquqlarini ustuvor qo'yish, diskriminatsiyaning oldini olish va texnologiyaning inklyuzivligini ta'minlash kabi prinsiplarni ilgari surdi (UNESCO, 2021). IHTT tomonidan 2019-yilda qabul qilingan prinsiplarda esa SI tizimlarida oshkoralik, mas'uliyat va xavfsizlik tamoyillariga e'tibor qaratildi. BMTning 2023-yildagi Global Digital Compact hujjati esa SI texnologiyalarini barqaror rivojlanish maqsadlariga xizmat qildirish zarurligini ta'kidladi. Bu hujjatlar ko'rsatadiki, xalqaro hamjamiyatning umumiy qarashida SIga huquqiy shaxs maqomini berish emas, balki uni insoniyat manfaati yo'lida nazorat qilish ustuvor vazifa sifatida belgilanmoqda (Pagallo, 2017; Černý, 2020).

Tahlil shuni ko'rsatadiki, Yevropa Ittifoqi va O'zbekistonning yondashuvlari farqli bo'lishiga qaramay, ular bir nuqtada tutashadi: ikkala tizim ham javobgarlikni insonga bog'lab qo'yadi. Yevropa Ittifoqida bu xavfga asoslangan qat'iy huquqiy me'yorlar orqali amalga oshirilsa, O'zbekistonda tajriba-sinov rejimlari orqali iqtisodiy rag'batlantirish usuli qo'llanmoqda. Lekin O'zbekiston tajribasida inson huquqlari bilan bog'liq mexanizmlar hali kuchli darajada shakllanmagan, bu esa xalqaro standartlarga moslashishda qiyinchiliklar tug'dirishi mumkin.

Buning asosiy sabablari sifatida sun'iy intellekt tizimlari bo'yicha maxsus risk baholash mexanizmlarining mavjud emasligi, algoritmik qarorlar ustidan mustaqil institutsional nazorat tizimining shakllanmagani hamda shaxsga doir ma'lumotlarni himoya qilish bo'yicha protsessual kafolatlarining cheklanganini ko'rsatish mumkin. Ushbu holatning oqibati sifatida diskriminatsiya, noqonuniy profil qilish va shaffoflik yetishmasligi kabi xavflar kuchayishi ehtimoli saqlanib qolmoqda.

Yevropa tajribasining tahlili shuni ko'rsatadiki, inson markazidagi yondashuv demokratik qadriyatlarni saqlash, jamiyatda ishonchni oshirish va transchegaraviy muammolarni hal etishda samarali bo'lishi

mumkin. Shu bilan birga, u texnologik innovatsiyalarni haddan tashqari cheklab qo'yishi xavfini ham o'zida mujassam etadi. O'zbekistonning tajribasi esa iqtisodiy va innovatsion rivojlanishga yo'naltirilgan bo'lib, qisqa muddatda natija berishi mumkin, ammo uzoq muddatli istiqbolda inson huquqlari va etik me'yorlar bo'yicha global talablarni qondirish uchun kuchliroq huquqiy mexanizmlar talab etiladi.

Bundan tashqari, xalqaro tashkilotlarning qarorlari O'zbekiston uchun muhim yo'nalishlarni belgilab beradi. Masalan, YUNESKOning etik tamoyillarini milliy qonunchilikka implementatsiya qilish orqali davlat sun'iy intellekt sohasida xalqaro ishonchga ega bo'lishi mumkin. Yevropa Ittifoqi tajribasi esa xavfga asoslangan tartibga solish tizimini milliy sharoitlarga moslashtirishda muhim metodologik model bo'lib xizmat qiladi. Shu yo'l bilan O'zbekiston nafaqat iqtisodiy innovatsiyalarni rivojlantiradi, balki inson huquqlarini himoya qilish bo'yicha xalqaro standartlarga moslashgan tizimni ham shakllantiradi.

Umuman olganda, ushbu tadqiqotning natijalari shuni ko'rsatadiki, SIga huquqiy shaxs maqomini berish hozircha na Yevropa, na O'zbekiston uchun dolzarb. Aksincha, masalaning mohiyati sun'iy intellektni insoniyat manfaatiga xizmat qildirish, uni nazorat qilish va mas'uliyatni insonga bog'lab qo'yishda mujassam. Shu bilan birga, kelajakda SI tizimlarining rivojlanish sur'ati va ularning iqtisodiy-ijtimoiy munosabatlardagi o'rni yanada kengayishi natijasida huquqiy shaxs maqomi masalasi qayta ko'rib chiqilishi mumkin (Gulyamov, 2023). Bunday sharoitda O'zbekiston Yevropa tajribasidan o'rnak olib, xavfga asoslangan tasniflash, shaffoflik va mas'uliyat tamoyillarini milliy huquqiy tizimga singdirishi zarur bo'ladi.

Shu tarzda muhokama Yevropa Ittifoqi va O'zbekiston yondashuvlarining o'ziga xos ustunlik va kamchiliklarini ko'rsatdi hamda xalqaro tashkilotlar belgilab bergan umumiy tamoyillarni milliy kontekstga tatbiq etish

zarurligini isbotladi. Bu jarayon nafaqat huquqiy, balki ijtimoiy va etik muvozanatni ta'minlash uchun ham muhim hisoblanadi.

Xulosa

Sun'iy intellektning huquqiy maqomi masalasi bo'yicha olib borilgan qiyosiy-huquqiy tahlil shuni ko'rsatadiki, Yevropa Ittifoqi va O'zbekiston yondashuvlari o'rtasida farqlar mavjud bo'lsa-da, har ikkala tizim sun'iy intellektni mustaqil huquqiy shaxs sifatida tan olishdan voz kechib, javobgarlikni inson va yuridik shaxslar zimmasida qoldirish tamoyiliga asoslanadi. Yevropa Ittifoqida bu xavfga asoslangan tartibga solish modeli orqali huquqiy aniqlik va inson huquqlarini himoya qilish bilan ta'minlanmoqda, O'zbekistonda esa sun'iy intellekt iqtisodiy innovatsiyalarni rivojlantirishga xizmat qiluvchi texnologiya sifatida ko'rilmogda.

Tadqiqot natijalari sun'iy intellektga huquqiy shaxs maqomi berish hozirgi bosqichda na Yevropa, na O'zbekiston sharoitida

maqsadga muvofiq emasligini ko'rsatdi. Bunday yondashuv huquqiy javobgarlikning noaniqlashuviga, inson mas'uliyatining susayishiga va ijtimoiy adolat tamoyillarining zaiflashishiga olib kelishi mumkin. Shu sababli qisqa va o'rta muddatli istiqbolda asosiy e'tibor sun'iy intellektni xavfsiz, shaffof va inson huquqlariga mos holda tartibga solishga qaratilishi zarur.

Mazkur xulosalar asosida O'zbekiston uchun Yevropa Ittifoqining xavfga asoslangan yondashuvi hamda YUNESKO, IHTT va BMT tomonidan ishlab chiqilgan xalqaro tamoyillar muhim metodologik asos bo'lib xizmat qilishi mumkin. Ushbu tamoyillarni milliy qonunchilikka bosqichma-bosqich integratsiya qilish orqali O'zbekiston bir vaqtning o'zida innovatsion rivojlanishni qo'llab-quvvatlaydigan va inson huquqlarini ishonchli himoya qiladigan barqaror huquqiy tizimni shakllantirish imkoniyatiga ega bo'ladi.

REFERENCES

1. Bryson, J. J., Diamantis, M. E., & Grant, T. D. (2017). Of, for, and by the people: the legal lacuna of synthetic persons. *Artificial Intelligence and Law*, 25(3), 273–291. <https://doi.org/10.1007/s10506-017-9214-9>
2. Burylo, Y. (2022). Legal personhood of artificial intelligence systems: To be or not to be? *Entrepreneurship Economy and Law*, 2, 18–25. <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2022.2.02>
3. Černý, M. (2020). Luciano Floridi: The logic of information: A theory of philosophy as conceptual design Oxford. *Philosophy*, 75(3), 256–260. <https://doi.org/10.31577/filozofia.2020.75.3.8>
4. European Commission. (2021). *Proposal for a regulation laying down harmonised rules on artificial intelligence (Artificial Intelligence Act)*. COM/2021/206 final. <https://eur-lex.europa.eu>
5. European Commission. (2022). *Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on adapting non-contractual civil liability rules to artificial intelligence (AI Liability Directive)*. COM/2022/496 final. Brussels: European Commission.
6. European Parliament and the Council of the European Union. (2016). Regulation (EU) 2016/679 of the European Parliament and of the Council of 27 April 2016 on the protection of natural persons with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data (General Data Protection Regulation). *Official Journal of the European Union*, L 119, 1–88. <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2016/679/oj>
7. European Parliament and the Council of the European Union. (2024). Regulation (EU) 2024/1689 of the European Parliament and of the Council of 13 June 2024 laying down harmonised

rules on artificial intelligence (Artificial Intelligence Act) and amending certain Union legislative acts. *Official Journal of the European Union*, L 168, 1–157.

8. European Parliament. (2017). European Parliament resolution of 16 February 2017 with recommendations to the Commission on civil law rules on robotics (2015/2103(INL)). *Official Journal of the European Union*, C 252/239.

9. Gless, S., Silverman, E., & Weigend, T. (2016). If robots cause harm, who is to blame? Self-driving cars and criminal liability. *New Criminal Law Review*, 19(3), 412–436. <https://doi.org/10.1525/nclr.2016.19.3.412>

10. Gulyamov, S. S. (2023). Legal frameworks for the integration of artificial intelligence. In *IFMBE Proceedings* (pp. 144–149). Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-031-42782-4_16

11. Gunkel, D. J. (2018). *Robot Rights*. The MIT Press. <https://doi.org/10.7551/mitpress/11444.001.0001>

12. Hacker, P. (2020). AI regulation in Europe. *SSRN Electronic Journal*. <https://doi.org/10.2139/ssrn.3556532>

13. Hallevy, G. (2010). *The criminal liability of artificial intelligence entities*. SSRN. <https://doi.org/10.2139/ssrn.1564096>

14. Igbokwe, E. M. (2024). Human to machine innovation: Does legal personhood and inventorship threshold offer any leeway? *The Journal of World Intellectual Property*, 27(2), 149–174. <https://doi.org/10.1111/jwip.12294>

15. Inoyatov, N. (2025a). Artificial intelligence and autonomous vehicles: Issues of legal subjectivity in the digital era. *Jurisprudence*, 5(2), 38–46. <https://doi.org/10.51788/tsul.jurisprudence.5.2./ecz6798>

16. Inoyatov, N. (2025b). Legal personhood for AI and robots. *TSUL Legal Report*, 6(2), 25–32.

17. Inoyatov, N. (2025c). Vital and Sophia robots as new legal subjects in the digital age. *Review of Law Sciences*, 9(2), 109–116. <https://doi.org/10.51788/tsul.rols.2025.9.2./ugio1061>

18. Inoyatov, N. (2025d). Legal personhood of autonomous systems: A jurisprudential analysis. *Uzbek Journal of Law and Digital Policy*, 3(1), 112–130. <https://doi.org/10.59022/ujldp.293>

19. Jaynes, T. L. (2019). Legal personhood for artificial intelligence: Citizenship as the exception to the rule. *AI & Society*, 35(2), 343–354. <https://doi.org/10.1007/s00146-019-00897-9>

20. Kurki, V. A. (2019). *A theory of legal personhood*. Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/oso/9780198844037.001.0001>

21. Kurki, V. A. J. (2023). *Legal personhood*. Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/9781009025614>

22. Kurki, V. A., & Pietrzykowski, T. (2017). *Legal personhood: Animals, artificial intelligence and the unborn*. Springer. <https://doi.org/10.1007/978-3-319-53462-6>

23. Leenes, R., Palmerini, E., Koops, B., Bertolini, A., Salvini, P., & Lucivero, F. (2017). Regulatory challenges of robotics: Some guidelines for addressing legal and ethical issues. *Law, Innovation and Technology*, 9(1), 1–44. <https://doi.org/10.1080/17579961.2017.1304921>

24. Marshall, B. (2023). No legal personhood for AI. *Patterns*, 4(11). <https://doi.org/10.1016/j.patter.2023.100861>

25. Negri, S. M. C. A. (2021). Robot as legal person: Electronic personhood in robotics and Artificial intelligence. *Frontiers in Robotics and AI*, 8. <https://doi.org/10.3389/frobt.2021.789327>

26. Ministry of Digital Technologies of the Republic of Uzbekistan. (2025, November 27). *Sun'iy intellektni qo'llash orqali yuzaga keladigan munosabatlarni huquqiy tartibga solishning dolzarb masalalari muhokama qilindi [Current issues of legal regulation of relationships arising through the use of artificial intelligence were discussed]*. The Government Portal of the Republic of Uzbekistan. <https://gov.uz/oz/digital/news/view/46792>

27. OECD. (2019). *OECD principles on artificial intelligence*. OECD Publishing. <https://oecd.ai>

28. Pagallo, U. (2013). *The laws of robots*. Springer. <https://doi.org/10.1007/978-94-007-6564-1>

29. Pagallo, U. (2017). The legal challenges of big data: *European Data Protection Law Review*, 3(1), 36–46. <https://doi.org/10.21552/edpl/2017/1/7>

30. Stepanov, S. K. (2021). Deconstruction of the legal personhood of artificial intelligence. *Digital Law Journal*, 2(2), 14–30. <https://doi.org/10.38044/2686-9136-2021-2-2-14-30>
31. UNESCO. (2021). *Recommendation on the ethics of artificial intelligence*. UNESCO. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000380455>
32. United Nations Human Rights Council. (2021). The right to privacy in the digital age: Report of the United Nations High Commissioner for Human Rights (A/HRC/48/31). <https://docs.un.org/en/a/hrc/48/31?utm>
33. United Nations. (2021). *Roadmap for digital cooperation*. United Nations. <https://www.un.org/en/content/digital-cooperation-roadmap/>
34. Vladeck, D. C. (2014). Machines without principals: Liability rules and artificial intelligence. *Washington Law Review*, 89(1). <http://digital.law.washington.edu/dspace-law/bitstream/handle/1773.1/1322/89WLR0117.pdf?sequence=1>
35. Wirtz, B. W., Weyerer, J. C., & Geyer, C. (2018). Artificial Intelligence and the Public Sector—Applications and Challenges. *International Journal of Public Administration*, 42(7), 596–615. <https://doi.org/10.1080/01900692.2018.1498103>
36. Zeng, Y., Lu, E., & Huangfu, C. (2018). Linking artificial intelligence principles. *ArXiv*. <https://doi.org/10.48550/arxiv.1812.04814>
37. Zerilli, J., Knott, A., Maclaurin, J., & Gavaghan, C. (2019). Algorithmic decision-making and the control problem. *Minds and Machines*, 29(4), 555–578. <https://doi.org/10.1007/s11023-019-09513-7>

YURIDIK FANLAR AXBOROTNOMASI ВЕСТНИК ЮРИДИЧЕСКИХ НАУК REVIEW OF LAW SCIENCES

Huquqiy ilmiy-amaliy jurnal
Правовой научно-практический журнал
Legal scientific-practical journal

2025-yil 4-son

VOLUME 9 / ISSUE 4 / 2025
DOI: 10.51788/TSUL.ROLS.2025.9.4